

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ, ΙΣΟΖΥΓΙΟΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΕΩΣ

Υπό τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Καθηγητοῦ, τ. Ὑπουργοῦ Ἀναπληρωτοῦ Συντονισμοῦ

Τὸ κύριον θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας μου (*) εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ μακροχρονίου οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς χώρας διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καταλλήλου πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ γενικώτερον διὰ τῆς δημιουργίας τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων πρὸς ἐξασφάλισιν ὑψηλοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως καὶ συγχρόνως βιωσίμου διαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ ρυθμὸς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ὑπῆρξε σχετικῶς ὑψηλὸς κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον. Εἶναι ἐν τούτοις γεγονός — καὶ περὶ αὐτοῦ συμφωνοῦν οἱ περισσότεροι τῶν εἰδικῶν, οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας — ὅτι ὑπῆρχαν περιθώρια διὰ τὴν ἐπίτευξιν σημαντικῶς ταχύτερου ρυθμοῦ ἀναπτύξεως. Ἐπὶ πλέον — καὶ τοῦτο εἶναι ἴσως μεγαλυτέρας σημασίας — κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ἡ πρόοδος ὑπῆρξεν ἀσήμαντος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀναγκαίων διαρθρωτικῶν μεταβολῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς θεραπείας τῶν ὀργανικῶν ἀδυναμιῶν τῆς.

Ἡ μὴ πλήρης ἀξιοποίησις τῶν ὑφισταμένων περιθωρίων διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὑψηλοτέρου ρυθμοῦ ἀναπτύξεως καὶ ἡ ἀποτυχία εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀπαιτουμένων διαρθρωτικῶν μεταβολῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ὀφείλονται κυρίως εἰς δύο λόγους: α) εἰς τὴν κατ' οὐσίαν ἔλλειψιν οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ β) εἰς τὸ ὅτι αἱ προηγούμεναι κυβερνήσεις δὲν ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν κατάλληλον πολιτικὴν προωθήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως θὰ ἀσχοληθῶ εἰς ἐπόμενον τμῆμα τῆς ὁμιλίας μου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κρίνω σκόπιμον νὰ διατυπώσω μερικὰς γενικὰς σκέψεις, ἐπὶ τῆς ἐφαρμοσθείσης κατὰ τὸ παρελθὸν βραχυχρονίου οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τινῶν ἀπόψεων φαίνεται ὅτι ἠσκήσεν ἀναστατατικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς προόδου τῆς χώρας.

*) Ὁμιλία γενομένη τὴν 2αν Ἀπριλίου 1965, εἰς συνεστίασιν μελῶν τοῦ Συνδέσμου Διπλωματούχων τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ξενοδοχεῖον «Βασιλεὺς Γεώργιος Β'».

1. Βραχυχρόνιος οικονομική πολιτική

Ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἐξαρτᾶται βασικῶς ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως ὑψηλῶν ρυθμῶν ἐπενδύσεων, αἱ ὁποῖαι διευρύνουν τὴν δυναμικότητα τῆς οἰκονομίας πρὸς παραγωγὴν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Ἡ διεύρυνσις, ἐν τούτοις, τῆς δυναμικῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος μιᾶς οἰκονομίας δὲν ὀδηγεῖ κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀπασχολήσεως, ἐφ' ὅσον δὲν συνοδεύεται μὲ ἀνάλογον διεύρυνσιν τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως. Ἄνευ τῆς πληρώσεως τοῦ τελευταίου τούτου ὄρου, δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁ ἀναμενόμενος ἐκ τῶν διενεργουμένων ἐπενδύσεων ρυθμὸς αὔξεσεως τοῦ εἰσοδήματος, δεδομένου ὅτι, λόγῳ ἀνεπαρκοῦς ζητήσεως, σημαντικὸν μέρος τῶν παραγωγικῶν μέσων παραμένει ἀχρησιμοποίητον. Πρῶτῃ συνέπεια μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως εἶναι ὅτι δὲν ἰκανοποιούνται μέχρι τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ὄριου αἱ ὑφιστάμεναι εἰς τὴν οἰκονομίαν ἰδιωτικαὶ ἢ συλλογικαὶ ἀνάγκαι, τόσον καταναλώσεως ὅσον καὶ ἐπενδύσεως. Δεύτερα συνέπεια τῆς δημιουργίας ἀργούσης δυναμικότητος εἰς τὴν οἰκονομίαν εἶναι ἡ ἀποθάρρυνσις τῶν ἐπενδύσεων, μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα νὰ προκαλοῦνται ἀνασταλτικαὶ ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως.

Ἔργον ἐπομένως τῶν οικονομικῶν ἀρχῶν εἶναι νὰ ἐξασφαλίζουν, διὰ καταλλήλου πολιτικῆς, ἰσορροπίαν μεταξύ τῆς διευρυνομένης παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ζητήσεως. Αὔξησις τῆς ζητήσεως πέραν τῶν παραγωγικῶν δυνατοτήτων τῆς οἰκονομίας δύναται νὰ προκαλέσῃ πληθωρισμὸν, ἐκδηλούμενον εἴτε εἰς ὑψώσιν τῶν τιμῶν εἴτε εἰς ἐλλείμματα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ... Ἀντιθέτως, καθυστέρησις εἰς τὴν προσαρμογὴν τῆς ζητήσεως πρὸς τὴν διευρυνομένην παραγωγικὴν δυναμικότητα δὲν ἐξασφαλίζει τὸν δυνάμενον νὰ ἐπιτευχθῆ ἄνωτατον ρυθμὸν οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ τελευταῖον συνέβη, εἰς μεγάλην ἔκτασιν, κατὰ τὸ παρελθόν. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τῶν στατιστικῶν δεδομένων καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ἀντικειμενικοὺς μελετητὰς τῶν ἑλληνικῶν οικονομικῶν προβλημάτων. Διεξαχθεῖσαι ἔρευναι ἔχουν δεῖξει ὅτι πολλοὶ κλάδοι τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας ἐτέλουν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ὑπὸ συνθήκας ὑποαπασχολήσεως τοῦ παραγωγικοῦ τῶν δυναμικοῦ, λόγῳ ἀνεπαρκοῦς ζητήσεως τῶν κατωτέρων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς προσανατολισμένη ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανικὴ παραγωγή. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς ἀσκηθείσης κατὰ τὸ παρελθόν πολιτικῆς συγκρατήσεως τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης τῶν κατωτέρων εἰσοδηματικῶν τάξεων.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐπέβαλε τὴν καθιέρωσιν ὑπὸ τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως πολιτικῆς ἐνισχύσεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν οικονομικῶς ἀσθενεστέρων ὁμάδων πληθυσμοῦ, πέραν βεβαίως τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης ἀπαμβλύνσεως τῶν σοβαρῶν ἀνισοτήτων εἰς τὴν διανομὴν τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ πολιτικὴ ἐνισχύσεως τῶν χαμηλῶν εἰσοδημάτων ἤσκησε πράγματι εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος καὶ κυρίως ἐπὶ τῆς βιομηχανικῆς

παραγωγής, η οποία ηυξήθη κατά 10,5% τὸ 1964, ἔναντι 7,7% τὸ 1963 καὶ 4,3% τὸ 1962. Ἄξιζει νὰ ἀναφέρω εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ὁργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ἡ ἔκθεσις γράφει ἐπὶ λέξει: «Ἡ δικαιοτέρα διανομὴ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ὑπὲρ τῶν ὀλιγώτερον εὐνοουμένων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, εἶναι κοινωνικῶς καὶ ἐπὶ πλέον οἰκονομικῶς ἐπιθυμητὴ, δεδομένου ὅτι διευρύνει τὴν ἐγχώριον ἀγορὰν διὰ τὴν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν».

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν στατιστικῶν δεδομένων προκύπτει ὅτι ἡ αὔξησις τῶν χρηματικῶν εἰσοδημάτων καὶ τῆς ζητήσεως ἐντὸς τοῦ 1964 ὠδήγησε τελικῶς εἰς αὔξησιν τῆς παραγωγῆς καὶ δὲν ἤσκησε πληθωρικὰς πιέσεις. Κατὰ τὸ 1964 ἐσημειώθη χαλάρωσις τῆς ὑψωτικῆς τάσεως τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν. Τὸ μέσον ἐπίπεδον τοῦ δείκτου τιμῶν καταναλωτοῦ ἐσημείωσεν ὑψωσιν κατὰ 0,9%, ἔναντι ἀντιστοίχου αὐξήσεως κατὰ 3% τὸ 1963. Ἡ ὑψωσις μάλιστα τῶν τιμῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ 1964 ὑπῆρξεν οὐσιωδῶς μικρότερα τῆς παρατηρηθείσης σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὔξησις τῶν εἰσαγωγῶν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς φυσιολογικὴ, ὑπὸ τὴν σημειωθείσαν ἀνοδὸν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ἰδίᾳ ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς αὔξησιν τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγορὰν. Ἐπίσης, εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐντὸς τοῦ 1964 ἔλαβε χώραν σημαντικὴ βελτίωσις εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν εἰσαγωγῶν. Αἱ εἰσαγωγαὶ κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν ηυξήθησαν κατὰ 35%, αἱ εἰσαγωγαὶ πρώτων ὑλῶν κατὰ 20%, ἐνῶ αἱ εἰσαγωγαὶ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ηυξήθησαν μόνον κατὰ 9%, ἔναντι ἀντιστοίχου αὐξήσεως αὐτῶν κατὰ 30% ἐντὸς τοῦ 1963. Οὕτω, κατὰ τὸ 1964 ἐμειώθη οὐσιωδῶς ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν καταναλωτικῶν εἰσαγωγῶν.

2. Ὁ προγραμματισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως

Εἰσέρχομαι τῶρα εἰς τὸ θέμα τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς ἀποτελεῖ μέσον καὶ ὄχι σκοπὸν. Εἶναι μία συνεχῆ διαδικασία, ἐν ὅργανον τὸ ὁποῖον, καταλλήλως χρησιμοποιοῦμενον, δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Βασικῶς, ὁ προγραμματισμὸς περιλαμβάνει δύο στοιχεῖα: Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ γνῶσις τῶν διαθέσιμων πόρων καὶ δυνατοτήτων τῆς οἰκονομίας καὶ τὸ δεύτερον ἡ ὀρθολογικὴ χρησιμοποίησις τῶν διαθέσιμων πόρων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ ὁ ταχύτερος δυνατὸς ρυθμὸς ἀναπτύξεως, καὶ ἰδιαίτερα πρὸς κοινωνικῶς ἐπιθυμητὰς κρτευθύνσεις.

Ἐπομένως, προκειμένου νὰ καταρτισθῆ ἐν πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, καλύπτου σειρὰν ἐτῶν, τίθενται δύο βασικὰ ἐρωτήματα: «εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκεται σήμερον ἡ οἰκονομία» καὶ «πρὸς ποῖαν κατεύθυνσιν εἶναι δυνατὸν καὶ σκόπιμον νὰ κινηθῆ εἰς τὸ μέλλον». Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ καὶ κυρίως εἰς τὸ δεύτερον εἶναι ἔργον δυσχερέστατον καὶ ἀπαιτεῖ γνῶσιν, ἐμπειρίαν καὶ φαντασίαν. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐπιτυχῆς ὁ

προγραμματισμός, ὁ ὁποῖος δὲν στηρίζεται εἰς σχετικῶς πλήρη καὶ ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῶν τάσεων ἐξελίξεως τῶν βασικῶν οικονομικῶν μεγεθῶν, ὡς καὶ τῶν ἀντικειμενικῶν δεδομένων καὶ δυνατοτήτων ἀναπτύξεως τῶν ἐπὶ μέρους τομέων τῆς οἰκονομίας. Ἄνευ τῆς γνώσεως αὐτῆς, καθίσταται εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀναπόφευκτος ἢ ὑποεκτίμησις διαθεσίμων πόρων καὶ ὑφιστάμενων δυνατοτήτων, ἐνῶ εἰς ἄλλους βασικῆς σημασίας τομεῖς ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ μὴ σταθμισθοῦν ἐπαρκῶς αἱ ὑφιστάμεναι δυσχέρειαι καὶ νὰ μὴ ληφθοῦν ἐπομένως τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν ὑπερνίκησιν αὐτῶν. Οὔτε εἶναι βεβαίως δυνατὸν νὰ συγκεντρωθῇ ἡ προσπάθεια εἰς τὴν θεραπείαν ἀδυναμιῶν ἢ τὴν ἀνάπτυξιν στρατηγικῆς σημασίας τομέων διὰ τὴν προώθησιν οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξετασθοῦν διεξοδικῶς εἰς τὰ περιορισμένα χρονικὰ ὅρια τῆς παρουσίας ὀμιλίας αἱ προϋποθέσεις, τὰς ὁποίας πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ πληροῖ ἕν ἱκανοποιητικὸν πρόγραμμα ἀναπτύξεως. Θὰ περιορισθῶ κατ' ἀνάγκην εἰς γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις :

1. Ὡς ἤδη ἀνέφερα ἡ κατάρτισις τοῦ προγράμματος πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς σχετικῶς πλήρη καὶ ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῶν ἀντικειμενικῶν δεδομένων καὶ δυνατοτήτων ἀναπτύξεως ἐκάστου τομέως τῆς οἰκονομίας καὶ εἰς ἐπαρκῆ στάθμισιν τῶν ὑφισταμένων δυσχερειῶν.

2. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ καθορισθοῦν καὶ τεθοῦν εἰς ἐφαρμογὴν κριτήρια διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἐπενδύσεων καὶ τὴν ἱεράρχησιν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων, ἀναλόγως τῆς συμβολῆς των εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας.

3. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη ἐσωτερικὴ συνέπεια μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους γενικῶν ἐπιδιώξεων τοῦ προγράμματος, ὡς καὶ τῶν στόχων αὐτοῦ εἰς τοὺς καθ' ἕκαστον τομεῖς τῆς οἰκονομίας.

4. Τὸ πρόγραμμα πρέπει νὰ συμπληροῦται διὰ τῶν καταλλήλων μέτρων οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἐπὶ πλέον δὲ νὰ ὑποδεικνύη τὰς ἀναγκαίας διοικητικὰς καὶ θεσμικὰς μεταρρυθμίσεις διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν του.

5. Τὸ πρόγραμμα πρέπει νὰ τὸ χαρακτηρίζη εὐκαμψία καὶ δυνατότης προσαρμογῆς αὐτοῦ πρὸς τὰς συνεχῶς μεταβαλλομένας τεχνολογικὰς καὶ οἰκονομικὰς συνθήκας, ἢ ἐνδεχομένως καὶ πρὸς μὴ προβλεφθείσας ὀρθῶς οἰκονομικὰς ἐξελίξεις. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ πρόγραμμα ἀφ' ἑνὸς πρέπει νὰ παρέχη τὴν δυνατότητα ἐναλλακτικῶν λύσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ὑφίσταται συνεχῆ ἐπεξεργασίαν καὶ ἀναθεώρησιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κτωμένης πείρας ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς του.

Παρὰ τὴν μεγάλην χρησιμότητα τοῦ προγραμματισμοῦ διὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς οἰκονομικῆς προόδου, ἰδίως εἰς χώρας αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς σχετικῶς χαμηλὸν στάδιον ἀναπτύξεως, ὡς εἶναι ἡ Ἑλλάς, δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς ἦτο κατ' οὐσίαν ἀνύπαρκτος. Ἀκόμη καὶ τὸ τελευταῖον Πενταετὲς Πρόγραμμα 1960 - 1964 δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι πληροῖ, στοιχειωδῶς ἔστω, τὰς προϋποθέσεις ἐνὸς συνεποῦς καὶ ὠλοκληρωμένου οἰκονομικοῦ προγράμματος.

τος. Αἱ ἀδυναμῖαι καὶ ἀτέλειαι τοῦ προγράμματος τούτου ἦσαν πολλαὶ καὶ σοβαραί. Ἀπόδειξιν ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία ἠκολούθησε κατὰ τὴν περίοδον τοῦ προγράμματος τὴν ἰδικὴν τῆς πορείαν, ἀνεξάρτητον τῶν προβλέψεων καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ ἐν λόγῳ προγράμματος. Θὰ πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ προσωπικὴν μου ἄποψιν. Προκύπτει καὶ ἐκ προχείρου ἀκόμη μελέτης τῶν στατιστικῶν δεδομένων. Ἐπὶ πλεόν, ὅμως, ἀποτελεῖ καὶ διαπίστωσιν τοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως. Εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν ἐκθεσιν τοῦ Ὄργανισμοῦ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀναφέρεται ἐπὶ λέξει : «Ὁ οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς τῶν τελευταίων ἐτῶν δὲν φαίνεται νὰ ἤσκησε μέχρι τοῦδε ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πορείας τῆς (ἑλληνικῆς) οἰκονομίας». Πλεόν ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῆς ἀποτυχίας τῶν προηγουμένων προσπαθειῶν εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ.

Ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἀντιμετωπίσῃ μὲ τὴν ἐπιβαλλομένην σοβαρότητα τὸ πρόβλημα τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Σκοπὸς εἶναι ἡ ἐπιτάχυνσις τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως καὶ ἡ ἐξασφάλισις βιωσίμου διαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν δικαιωτέρας διανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Πρὸς τοῦτο ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ κατάρτισις, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν μεθόδων καὶ κριτηρίων, ἐνὸς νέου Πενταετοῦς Προγράμματος ἀναπτύξεως, ἀνταποκρινομένου εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας καὶ δυνατότητας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Δὲν προτίθεται νὰ ἀσχοληθῶ κατὰ τὴν σημερινὴν ὁμιλίαν μου μὲ τὴν ἀνάλυσιν τῶν στόχων, τῆς διαδικασίας καὶ τῶν μεθόδων καταρτίσεως τοῦ προγράμματος. Εἰς ἄλλας εὐκαιρίας ἔχω ἐκθέσει τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων. Εἰς τὴν σημερινὴν ὁμιλίαν θὰ περιορισθῶ κυρίως εἰς τὴν διατύπωσιν γενικῶν τινων σκέψεων ἐπὶ τῶν ἐνδεικνυομένων προσανατολισμῶν τῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς δύο στρατηγικῆς σημασίας τομεῖς : τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν καὶ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας.

3. Ἴσοζύγιον πληρωμῶν καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις

Ἀρχίζω μὲ τὴν ἐξέτασιν βασικῶν τινων προβλημάτων τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, συνδεομένων μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Γενικὴ σχεδὸν διαπίστωσις τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὸ ἑλληνικὸν οἰκονομικὸν πρόβλημα εἶναι ὅτι τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον περιοριστικὸν παράγοντα εἰς τὴν ἐπίτευξιν ὑψηλοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ὑφίστανται σοβαροὶ λόγοι—συνδεόμενοι κυρίως πρὸς τὰς διαρθρωτικὰς ἀδυναμίας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, τὸ μικρὸν μέγεθος τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν σχετικὴν ἀνεπάρκειαν φυσικῶν πόρων—διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ὀδηγεῖ κατ' ἀρχὴν εἰς ταχέϊαν αὔξησιν τῶν εισαγωγῶν. Ἡ ἄνοδος τῆς μεταποιητικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας ἀπαιτεῖ σημαντικὰς προσθέτους ποσότητας πρώτων ὑλῶν καὶ ἐνδιαμέσων ἀγαθῶν, εισαγομένων ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἡ αὔησις τῶν ἐπενδύσεων πρὸς διεύρυνσιν καὶ ἐκσυγ-

χρονισμόν τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας ἐξαρτᾶται ἐκ σημαντικῶν προσθέτων εισαγωγῶν κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Τέλος, ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἀνοδος τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος προκαλεῖ σχετικῶς ταχέϊαν αὐξήσιν τῶν εισαγωγῶν βιομηχανικῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν.

Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας, θὰ ἠδύνατο ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ἡ στήριξις μακροχρονίως ὑψηλοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰκανότητος τῆς χώρας ἰὰ ἐπιτύχη ταχέϊαν αὐξήσιν τῶν συναλλαγματικῶν τῆς εἰσπράξεων ἐξ ἐξαγωγῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Ἐὰν δὲ καθίστατο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατος ἡ ἐξασφάλισις τῶν ἀπαιτουμένων συναλλαγματικῶν μέσων ἐξ ὄλων τῶν διαθεσίμων πηγῶν, μία δυνατὴ διέξοδος πρὸς διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν θὰ ἦτο ἡ μείωσις τῆς ἀνοδικῆς τάσεως τῶν πληρωμῶν δι' εἰσαγωγὰς, διὰ τῆς ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Μίαν τοιαύτην λύσιν θεωροῦν ὡς τὴν μόνην δυνατὴν διέξοδον ὠρισμένοι οἰκονομικοὶ κύκλοι, οἱ ὅποιοι κατ' οὐσίαν προτείνουν, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν τὸ λέγουν σαφῶς, τὴν διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς εἰς τὸ ἐσωτερικόν καὶ τῆς ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας.

Δὲν ὑπάρχει βεβαίως ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπιβραδύνσις τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως, πολὺ περισσότερον δὲ ἡ οἰκονομική στασιμότης τῆς χώρας, θὰ μᾶς ἀπῆλλασεν ἀπὸ τὰς δυσχερείας τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν. Τὸ ἐρώτημα ὅμως εἶναι ἐὰν τοῦτο ἀποτελῆ ὀρθὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Κατὰ τὴν προσωπικὴν ἄποψιν—καὶ ὁμιλῶ ὑπὸ τὴν διττὴν μου ἰδιότητα τοῦ οἰκονομολόγου καὶ τοῦ πολιτικοῦ— ἡ διατήρησις τῆς ἰσορροπίας τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, εἰς βᾶρος τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας δὲν ἀποτελεῖ ἰκανοποιητικὴν λύσιν τοῦ προβλήματος καὶ δὲν δύναται ἐπομένως νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, τουλάχιστον κατὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη, θὰ πρέπει νὰ εὔρη τὴν λύσιν του, ὅχι διὰ τῆς ἐπιβραδύνσεως τοῦ ρυθμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπιδιώξεως τοιαύτης μορφῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἢ ὅποια, ἐφ' ὅσον θὰ συνεπληροῦτο καὶ διὰ καταλλήλου νομισματικῆς, πιστωτικῆς καὶ κυρίως δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, θὰ περιώριζε τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας εἰς προσθέτους εἰσαγωγὰς ἐντὸς τῶν δυνατοτήτων αὐξήσεως, τῶν συναλλαγματικῶν τῆς πόρων. Ἐπομένως, κατὰ τὸν προγραμματισμόν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ ἐκμετάλλευσις ὑφισταμένων δυνατοτήτων ὑποκαταστάσεως εἰσαγωγῶν δι' ἐγχωρίου παραγωγῆς, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐπιβραδυνθῆ ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν πληρωμῶν δι' εἰσαγωγὰς καὶ δημιουργηθοῦν οὕτω περιθώρια διὰ τὴν ἐπιτάχυσιν τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως.

Οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸν προγραμματισμόν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας θὰ πρέπει νὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων ὑποκαταστάσεως εἰσαγωγῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ κριτήριον τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ληφθῆ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν εἰς τὸν προσδιορισμόν τῆς προσφορωτέρας μορφῆς

οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη. Ἐπιλογή τῶν τομέων, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἐπιδιωχθῆ ἡ ὑποκατάστασις εἰσαγωγῶν δι' ἔγχωριου παραγωγῆς εἶναι σκόπιμον νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ περιορισθοῦν ἢ τουλάχιστον νὰ ἀποφευχθοῦν σοβαραὶ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Δὲν προτίθεται νὰ προβῶ εἰς ὑπόδειξιν — καὶ δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν ἀνευστηματικῆς μελέτης — τῶν τομέων εἰς τοὺς ὁποίους ὑφίστανται πράγματι δυνατότητες ὑποκαταστάσεως εἰσαγωγῶν. Θὰ περιορισθῶ κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν διατύπωσιν γενικῶν τινῶν σκέψεων. Ἐν πρώτοις εἶναι, νομίζω, ἐκτὸς ἀμφισβητήσεως ὅτι ὑπάρχουν περιθώρια δι' ὑποκατάστασιν εἰσαγωγῶν ὠρισμένων βασικῶν τροφίμων (ὅπως εἶναι π.χ. τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἡ ζάχαρις), διὰ τὴν εἰσαγωγήν τῶν ὁποίων δαπανῶμεν σημαντικὰ ποσὰ συναλλάγματος. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς μεταποιητικῆς δραστηριότητος ὑφίστανται ἀξιόλογοι δυνατότητες ὑποκαταστάσεως εἰσαγωγῶν δι' ἔγχωριου παραγωγῆς, πρὸς δύο κυρίως κατευθύνσεις: Ἡ πρώτη κατεύθυνσις συνίσταται εἰς τὴν ἀξιοποίησιν διαθεσίμων φυσικῶν πόρων καὶ τὴν παραγωγήν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν βασικῶν πρώτων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται σήμερον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Σημαντικὰ περιθώρια φαίνεται ὅτι ὑφίστανται π.χ. εἰς τὸν κλάδον τῶν χημικῶν βιομηχανιῶν. Διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν ἐν λόγω δυνατοτήτων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μειωθῆ βαθμιαίως τὸ ποσοστὸν τῶν εἰσαγομένων πρώτων ὑλῶν ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου ἀξίας τῆς βιομηχανικῆς μας παραγωγῆς. Ἡ δευτέρα κατεύθυνσις πρὸς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐξασφαλισθῆ ἔξοικονόμησις συναλλάγματος, εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς ἔγχωριου βιομηχανικῆς δραστηριότητος ἀπὸ τὰ τελικὰ πρὸς προηγούμενα στάδια ἐπεξεργασίας τῶν προϊόντων. Εἰς χώρας εὐρισκομένης εἰς σχετικῶς χαμηλὸν ἐπίπεδον ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία περιορίζεται κατὰ κανόνα εἰς τὰ τελικὰ στάδια παραγωγῆς, μὲ συνέπειαν τὰ εἰσαγόμενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἠμικατεργασμένα βιομηχανικὰ προϊόντα νὰ ἀποτελοῦν ὑψηλὸν ποσοστὸν τῆς ἀκαθαρίστου ἀξίας τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀποτελεῖ ἐξάφρῃ ἐν προκειμένῳ. Εἶναι ἐπομένως σκόπιμον νὰ ἐπιδιωχθῆ ἢ προώθησις τῆς ἐκβιομηχανίσεως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ὑποκαταστάσεως εἰσαγομένων σήμερον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἠμικατεργασμένων βιομηχανικῶν προϊόντων.

Ἐνδεικτικῶς ἀνέφερα ὠρισμένας κατευθύνσεις, πρὸς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ἀποβλέψωμεν κατὰ τὸν προγραμματισμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας διὰ τὴν ὑποκατάστασιν εἰσαγωγῶν. Σκοπὸς μου ἦτο νὰ ἐπισημάνω, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅσα ὑποστηρίζονται ἀπὸ ὠρισμένους οἰκονομικοὺς κύκλους, ὅτι πράγματι ὑπάρχουν σημαντικὰ περιθώρια διὰ τὴν ἔξοικονόμησιν συναλλάγματος, τουλάχιστον κατὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει σημασίαν καὶ ἀξίζει νὰ τονισθῆ ἰδιαιτέρως εἶναι ὅτι ἡ ὑποκατάστασις εἰσαγωγῶν πρὸς τὰς ἀναφερθείσας κατευθύνσεις ὄχι μόνον δὲν ἀσκεῖ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις, ἀλλ' ἀντιθέτως δημιουργεῖ εὐνοϊκὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Καὶ ἀπὸ

τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι, νομίζω, ἐσφαλμένη ἢ προβαλλομένη ἐπιχειρηματολογία, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ ὑποκατάστασις εἰσαγωγῶν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν ὑψηλοῦ βαθμοῦ ἀνταγωνιστικότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ἡ ὑποκατάστασις εἰσαγωγῶν προϊόντων γεωργικῆς προελεύσεως ἐναρμονίζεται πρὸς τὴν ἐπιθυμητὴν διάρθρωσιν τῶν ἀγροτικῶν δραστηριοτήτων καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἐντατικοποίησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Ἀνάλογοι παρατηρήσεις ἰσχύουν, εἰς τὰς πλείστας τουλάχιστον περιπτώσεις, καὶ προκειμένου περὶ τῆς ὑποκαταστάσεως εἰσαγωγῶν ἡμικατεργασμένων βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ βιομηχανικῶν πρώτων ὑλῶν.

Αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι ἀπόψεις οὐδόλως σημαίνουν βεβαίως ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προώθησις τῶν ἐξαγωγῶν. Μὲ μακροχρονιωτέραν προοπτικὴν τοῦ προβλήματος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ ἐξειδικεύσεις καὶ ὁ ἐξαγωγικὸς προσανατολισμὸς τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας συνιστοῦν ἀναγκαίως προϋποθέσεις διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἐνὸς ὑψηλοῦ ἐπιπέδου διαβιώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Χαρακτηριστικὸν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι τὸ γεγονός ὅτι αἱ οἰκονομίαι τῶν μικροτέρων ἐκ τῶν ἡδῆ βιομηχανικῶν προηγμένων χωρῶν παρουσιάζουν ὑψηλὸν βαθμὸν ἐξειδικεύσεως καὶ ἐξαρτῶνται εἰς εὐρείαν κλίμακα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Θὰ ἦτο, ἐν τούτοις, ἀνεδαφικὸν καὶ θὰ ἀπετέλει σοβαρὸν σφάλμα, ὑπὸ τὰς παρούσας διαρθρωτικὰς ἀδυναμίας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, νὰ βασίσωμεν (ὅπως ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὠρισμένης πλευρᾶς) τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν κατὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη εἰς σημαντικὴν αὐξησιν τῶν συναλλαγματικῶν εἰσπράξεων ἐξ ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν κυρίως προϊόντων. Εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατον νὰ στηριχθῆ ἡ ἀνάπτυξις ἐνὸς βιομηχανικοῦ ἐξαγωγικοῦ τομέως εἰς μίαν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων καθυστερημένην οἰκονομικὴν βάσιν. Τοῦτο παρέβλεψαν αἱ προηγούμεναι Κυβερνήσεις καὶ οὕτως ἀπωλέσθη πολῦτιμος χρόνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ εἶχε χρησιμοποιηθῆ ἐπωφελῶς διὰ τὴν θεραπείαν τῶν διαρθρωτικῶν ἀδυναμιῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνταγωνιστικότητος αὐτῆς. Ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενο, ἡ ἐφαρμοσθεῖσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πολιτικὴ προωθήσεως τῶν ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν κυρίως προϊόντων διὰ τῆς παροχῆς κινήτρων, οὐδὲν κατ' οὐσίαν ἀπέδωκεν.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι κατὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη, πρὸς ἐπίτευξιν ὑψηλοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως, ἐπιδιώξεις κατ' ἀνάγκην θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐξασφάλισις μορφῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ ὁποία περιορίζει τὴν ἐξάρτησιν τῆς χώρας ἀπὸ ὑψηλὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν. Παραλλήλως, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ καταβληθοῦν συστηματικαὶ προσπάθειαι διὰ τὸν ἐκσυγχρονισμόν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος αὐτῆς, διὰ νὰ δημιουργηθοῦν οὕτως αἱ ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις διὰ ταχεῖαν προώθησιν τῶν ἐξαγωγῶν εἰς ἐν ἐπόμενον στάδιον.

4. Πολιτικὴ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως

Εἰσέρχομαι τώρα εἰς τὴν ἐξέτασιν ὠρισμένων βασικῶν κατευθύνσεων, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐνδεικνυομένην πολιτικὴν διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἐκβιο-

μηχανίσεως τῆς χώρας. Τὴν βασικώτεραν ὑποδομὴν διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν ἀποτελεῖ ἡ ὑπαρξίς ἱκανῶν ἐπιχειρηματικῶν στελεχῶν καὶ τεχνικῶς μορφωμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Ἡ Ἑλλὰς ὑστερεῖ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, κυρίως λόγῳ τῆς ἐλλείψεως μακρᾶς βιομηχανικῆς παραδόσεως, μὲ συνέπειαν εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἢ ἴδρυσις καὶ ἡ ἀποδοτικὴ λειτουργία νέων βιομηχανικῶν μονάδων νὰ προσκροῦν εἰς ἀνεπάρκειαν ἐπιχειρηματιῶν μὲ τεχνικὸς γνώσεις καὶ πείραν, καὶ εἰδικευμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Παρὰ ταῦτα κατὰ τὸ παρελθὸν αἱ προσπάθειαι πρὸς δημιουργίαν τῶν καταλλήλων ἐκπαιδευτικῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν τεχνικὴν καὶ οἰκονομικὴν μόρφωσιν ἐπιχειρηματικῶν στελεχῶν ἦσαν περιορισμένα. Ἡ παροῦσα Κυβέρνησις ἔδωκεν ἀπόλυτον προτεραιότητα εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ποιοτικῆς στάθμης τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Ἡ τεθεῖσα εἰς ἐφαρμογὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις δὲν ἀποβλέπει ἀπλῶς εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ, ἢ ὅποια πράγματι ἀποτελεῖ βασικὸν στόχον τῆς Κυβερνήσεως. Συγχρόνως, ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ τεχνικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ὥστε νὰ καταστῇ τοῦτο ἱκανὸν νὰ ἀφομοιῶν καὶ ἐφαρμόζῃ ταχέως συγχρόνους τεχνικὰς γνώσεις, πρὸς αὔξησιν τῆς παραγωγικότητος τῆς οἰκονομίας.

Κατὰ τὸ παρελθόν, ἡ πρόωθσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων ἐστηρίχθη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν, δι' ἐκτελέσεως ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἔργων ὑποδομῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν θέσπισιν φορολογικῶν καὶ πιστωτικῶν κινήτρων. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν ὑποδομὴν, πλὴν τῆς σημαντικῆς καθυστερήσεως εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν αὐτῆς, θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ συμβολὴ τῶν ἐκτελεσθέντων ἔργων εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ καταλλήλου περιβάλλοντός διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας θὰ ἦτο κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα, ἐὰν σημαντικὸν μέρος τῶν σχετικῶν ἐπενδύσεων συνεκεντροῦτο εἰς ὠρισμένας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν τὰς ἀναγκαίας προϋποθέσεις νὰ καταστοῦν βιομηχανικαὶ ζῶναι. Κατ' οὐσίαν, παρεβλήθη τὸ γεγονός ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος εἰς ὠρισμένας ζῶνας παρέχει ἐξωτερικὰς οἰκονομίας καὶ δημιουργεῖ προϋποθέσεις αὐτοδυναμοῦ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως.

Ὅσον ἀφορᾷ, ἐξ ἄλλου, τὴν ἐφαρμοσθεῖσαν πολιτικὴν κινήτρων, ἀναγνωρίζεται γενικῶς ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότης αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀσήμαντος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐξῆς κυρίως λόγους: Π ρ ὠ τ ο ν. Τὰ θεσπισθέντα κίνητρα εἶναι γενικοῦ χαρακτῆρος καὶ δὲν συνδέονται πρὸς τὴν διενέργειαν ἐπενδύσεων εἰς ὠρισμένους βιομηχανικοὺς κλάδους, τῶν ὁποίων κρίνεται ἐπιθυμητὴ ἡ ἀνάπτυξις. Δ ε ὕ τ ε ρ ο ν. Ἡ πολιτικὴ κινήτρων δὲν συνεδουάσθη μὲ τὴν ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν ζωνῶν. Τ ρ ἴ τ ο ν. Ἡ ἀποτελεσματικότης τῶν κινήτρων ἐξουδετεροῦται εἰς μεγάλον βαθμὸν ἀπὸ τὰς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις ἐκ τοῦ πολυπλόκου συστήματος κρατικῶν παρεμβάσεων καὶ ἐκ τῆς ὑπάρξεως σωρείας ἄλλων ἐμποδίων εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς οἰκονομίας ὑπὸ ἀνταγωνιστικῆς συνθήκας. Τ έ τ α ρ τ ο ν. Τὰ κίνητρα εἶναι φυσικὸν νὰ εἶναι μικρᾶς ἀποτελεσματικότητος εἰς μίαν οἰκονομίαν εἰς τὴν ὅποιαν εἶναι σχετικῶς

περιορισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιχειρηματιῶν μὲ εὐρὺ ὀρίζοντα, δυναμένων νὰ ἀναλάβουν πρωτοβουλίας εἰς νέους τομεῖς μὲ προοπτικὴν τὴν μακροχρόνιον ἀπόδοσιν καὶ οὐχὶ τὸ βραχυχρόνιον κέρδος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων προκύπτει ὅτι διὰ νὰ ἐνισχυθῆ ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς πολιτικῆς κινήτρων καὶ νὰ ἐξασφαλισθῆ μεγαλύτερα συμβολὴ τῶν ἐπενδύσεων ὑποδομῆς εἰς τὴν προώθησιν τῆς ἐκβιομηχανίσεως, εἶναι ἀπαραίτητον, μεταξύ ἄλλων, ὅπως συνδυσασθοῦν πρὸς τὴν καθιέρωσιν πολιτικῆς ἀναπτύξεως βιομηχανικῶν ζωνῶν. Εἰς τὰς βιομηχανικὰς ζώνας θὰ πρέπει τὸ δημόσιον νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ἐπενδυτικὴν του δραστηριότητα εἰς βασικὰ ἔργα ὑποδομῆς, ὡς εἶναι πλήρες δίκτυον μεταφορῶν καὶ τηλεπικοινωνιῶν, ἐγκαταστάσεις παροχῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ὑδρεύσεως καὶ ἀποχετεύσεως, τεχνικαὶ σχολαὶ μὲ πλήρη ἐξοπλισμὸν καὶ διδακτικὰ μέσα, ἐργατικαὶ κατοικίαι καὶ σταθμοὶ βιομηχανικῆς ὑγιεινῆς κλπ. Ἐπίσης, εἰς τὰς περιοχὰς τῶν βιομηχανικῶν ζωνῶν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συσταθοῦν ἰνστιτούτα τεχνικοοικονομικῶν μελετῶν καὶ ἐφαρμογῶν, χρηματοδοτικοὶ ὄργανισμοὶ καὶ ἐπὶ πλέον νὰ ὑφίστανται ἀποκεντρωμένοι διοικητικὰ ὑπηρεσίαι πρὸς παροχὴν τῶν ἀναγκαίων διοικητικῶν διευκολύνσεων.

Ἐξ ἄλλου, καὶ ἡ πολιτικὴ τῶν κινήτρων εἶναι σκόπιμον νὰ ἐπανεξετασθῆ καὶ ἀναθεωρηθῆ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ μεγαλύτερα ἀποτελεσματικότης αὐτῶν μὲ τὸ χαμηλότερον δυνατὸν δημοσιονομικὸν κόστος. Θὰ πρέπει νὰ θεσπισθῆ νέον σύστημα κινήτρων, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ ὡς κύριον ἂν ὄχι μοναδικὸν στόχον τὴν δραστηριοποίησιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας εἰς συγκεκριμένους βιομηχανικοὺς κλάδους ἐντὸς τῶν βιομηχανικῶν ζωνῶν. Ὅφειλω νὰ τονίσω ὅτι ἡ παροχὴ φορολογικῶν καὶ ἄλλης φύσεως κινήτρων συνεπάγεται ἀποκλίσεις ἐκ τῶν γενικῶς παραδεδεγμένων ἀρχῶν περὶ φορολογικῆς ἰσότητος. Ἐπομένως, ἡ παροχὴ τῶν κινήτρων εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀποφασίζεται μόνον κατόπιν ἐπισταμένης σταθμίσεως τῆς ἀποτελεσματικότητος αὐτῶν καὶ ἐν συγκρίσει πάντοτε πρὸς τὸ δημοσιονομικὸν κόστος, τὸ ὁποῖον συνεπάγονται. Ἄλλως, ὑφίσταται σοβαρὸς κίνδυνος τὰ κίνητρα νὰ καταστοῦν χαριστικὰ παροχαί, ὡς συνέβη εἰς τὸ παρελθὸν εἰς ὠρισμένας τουλάχιστον περιπτώσεις. Μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ἀποτελοῦν, ἐπὶ παραδείγματι, τὰ παρασχεθέντα πιστωτικὰ κίνητρα διὰ τὴν προώθησιν τῶν ἐξαγωγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα δὲν ὠδήγησαν, ὡς ἀνεμένετο ἀπὸ ἀπὸ τοὺς εἰσηγητὰς των, εἰς ἀξίαν λόγου ἔντασιν τῆς ἐξαγωγικῆς προσπάθειας. Ὅμοίως, ἡ φορολογικὴ ἀπαλλαγὴ ἰδιωτικῶν ὁμολογιακῶν δανείων φαίνεται ὅτι ὠδήγησεν εἰς τὴν πρᾶξιν εἰς σοβαρὰς καταστρατηγήσεις τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω, διὰ τὸν ἐκσυγχρονισμὸν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἄρσις τῶν ὑφισταμένων ἐμποδίων καὶ γενικώτερον ἡ ἐφαρμογὴ καταλλήλου πολιτικῆς διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐνισχυθῆ καὶ θὰ καταστῆ ἀποτελεσματικώτερος ὁ ἀνταγωνισμὸς εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Αἱ ὑφιστάμεναι εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐκδηλώσεις τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς μονοπωλιακαὶ καταστάσεις, ὡς καὶ πολλαὶ ἐκ τῶν κρατικῶν παρεμβά-

σεων και ρυθμίσεων, παρεμποδίζουν την ανάπτυξιν υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ τῶν ἐπιχειρήσεων, διαταράσσουν την ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ μηχανισμού τῶν τιμῶν και τελικῶς ἀποτελοῦν ἐμπόδια εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον τῆς χώρας. Ἀποτέλεσμα τῆς κατὰστάσεως αὐτῆς εἶναι νὰ διατηροῦνται πολλὰ εἰς τὴν ζωὴν ἀντιοικονομικῶς λειτουργοῦσαι και ἐνίοτε μὴ ἐπιδεκτικαὶ ἀναπτύξεως ἐπιχειρήσεις, ἐνῶ συγχρόνως παρεμποδίζεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν πλέον δυναμικῶν ἐκ τῶν ὑφισταμένων ἢ ἡ ἴδρυσις νέων ἀνταγωνιστικῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπικρατήσεως σταδιακῶς ἐνὸς καθεστώτος ἐντατικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καθίσταται ἐπιτακτικὴ ἐν ὄψει τῆς συνδέσεώς μας μετὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινὴν Ἀγοράν.

Ἐτερος σοβαρὸς ἀνασταλτικὸς παράγων εἰς τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας εἶναι ἡ ὑφισταμένη εἰς πολλὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις δυσμενὴς σχέσις μετὰ τὸν ἰδίον και ξένου κεφαλαίου. Ἡ κατὰστασις αὐτὴ εἶναι ἐξόχως δυσμενὴς διὰ τὴν ἐξυγίανσιν και ἀνάπτυξιν τῶν ὑφισταμένων ἐπιχειρήσεων εἰς οἰκονομικῶς ἰσχυρὰς και μεγάλας ἀνταγωνιστικὰς ἐπιχειρηματικὰς μονάδας. Τοῦτο συνδέεται και πρὸς τὸν οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα τῶν περισσοτέρων βιομηχανικῶν μονάδων. Τὸ μικρὸν μέγεθος τοῦ ἰδίου ἐπιχειρηματικοῦ κεφαλαίου κατ' ἀνάγκην περιορίζει και τὰς δυνατότητας ἀντλήσεως κεφαλαίων—δανειακῶν και ἐπιχειρηματικῶν—ἐξ ἐξωτερικῶν πηγῶν. Πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτοδυνάμου ἀναπτύξεως και ἐνισχύσεως τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητον νὰ ἀνατραπῆ, τὸ ταχύτερον δυνατόν, ἡ ὑφισταμένη εἰς πολλὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις σχέσις ἰδίου πρὸς ξένον κεφάλαιον. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι σκόπιμον νὰ ὑποβοηθήσῃ δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της μέσων, και πρωτίστως διὰ τῆς νεοσυσταθείσης Τραπεζῆς Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως, τὰς δυναμικὰς ἐπιχειρήσεις νὰ ἐπιτύχουν ὀρθολογικώτεραν κεφαλαιακὴν διάρθρωσιν. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν εἶναι σκόπιμον νὰ προσαρμοσθῆ, τὸ ταχύτερον δυνατόν, και ἡ πιστωτικὴ πολιτικὴ.

Θὰ πρέπει πάντως νὰ παρατηρηθῆ ὅτι, και ἐφ' ὅσον τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν ἡ ἀνωτέρω εἰς γενικὰς γραμμάς ἐκτεθείσα πολιτικὴ, εἶναι πιθανὸν ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία νὰ ἐξακολουθήσῃ δεικνύουσα διστακτικότητα εἰς τὴν ἀνάληψιν ἐπενδυτικῆς δραστηριότητος εἰς ὠρισμένους τομεῖς βασικῆς σημασίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ἡ Τράπεζα Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως θὰ πρέπει νὰ κινητοποιηθῆ δραστηρίως διὰ τὴν ἴδρυσιν βιομηχανικῶν μονάδων, τὰς ὁποίας οἱ ἰδιῶται δὲν δύνανται ἢ δὲν εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἀναλάβουν. Κατὰ τὸ παρελθὸν ὁ ρόλος αὐτὸς εἶχε ἀνατεθῆ εἰς τὸν Ὄργανισμὸν Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως. Ἡ συμβολὴ ὅμως τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἐκσυγχρονισμὸν τῆς ὑφισταμένης βιομηχανίας και τὴν ἴδρυσιν νέων βιομηχανικῶν μονάδων ὑπῆρξεν ἀσήμαντος. Ἡ Ε.Τ.Β.Α., ἡ ὁποία προῆλθεν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ Ο.Β.Α. και τοῦ Ο.Χ.Ο.Α., θὰ πρέπει νὰ θέσῃ ὡς πρωταρχικὸν σκοπὸν τὴν ἴδρυσιν νέων βιομηχανικῶν μονάδων εἰς τομεῖς μεγάλης σημασίας διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς πολλὰς μάλιστα περιπτώσεις κριτήριον τῆς ἐπενδυτικῆς δραστηριότητος τῆς Ε.Τ.Β.Α.

δέν θά πρέπει νά ἀποτελῆ τὸ καθαρῶς ἰδιωτικοοικονομικὸν ὄφελος, ἀλλὰ ἡ συμβολή τῆς ἐπενδύσεως εἰς τὴν αὐξησιν τῆς παραγωγικότητος τῆς οἰκονομίας. Ἡ πρὸς τὴν ἀνωτέρω κατεύθυνσιν δραστηριότης τῆς Ε.Τ.Β.Α. δέν σημαίνει ὅτι αὕτη θά ὑποκαταστήσῃ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἐκεῖ ὅπου οἱ ἰδιῶται ἐπιχειρηματῖαι εἶναι διατεθειμένοι νά ἀναλάβουν τὴν ἴδρυσιν βιομηχανικῶν μονάδων, ἀλλὰ δέν δύνανται νά προχωρήσουν εἰς τοῦτο λόγῳ ἀνεπαρκῶν κεφαλαίων, ἢ ἄλλης φύσεως δυσχερειῶν, ἡ Ε.Τ.Β.Α. δύναται νά διευκολύνῃ τὴν ἴδρυσιν τῶν ἐν λόγῳ μονάδων εἴτε διὰ συμμετοχῆς εἰς τὸ κεφάλαιον εἴτε διὰ τῆς ὑπὸ εὐνοϊκοὺς ὄρους δανειοδοτήσεως.

Συμπεραίνω: Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἐνὸς οἰουδήποτε προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας διότι ἀποτελεῖ τὸ πλέον ἀποφασιστικὸν μέσον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τοῦ ἰσοζυγίου ἀπορρεόντων ἐμποδίων διὰ τὴν καθιέρωσιν ἐνὸς ὑψηλοῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.